

CONTRA CRESCONIVM GRAMMATICVM

G somno graui disputante Paulo. Habes etiam in libro Psalmorum, Suauis sit ei disputatio mea. Habes & apud Esaiam Prophetam, Venite disputemus, dicit dominus. Et multis alijs diuinarum scripturarum locis lege ubi inueneris hoc verbum, & inspicite codices Græcos in eisdem testimonijs sanctarum scripturarum, & videbis vnde sit appellata dialectica, ne quod omnes iusti etiam cum deo faciunt, quibus dictum est, venite disputemus dicit dominus, non imiteris sapienti pietate, sed insulla temeritate crimineris.

Disputare quid.

Ca. XV

non possunt, & tamen dialectici videri volunt, per insidiosas interrogationes captant incautorum assensiones, vt ex eorum responsionibus concludant vnde illos vel in aperta falsitate deceptos videant, vel occultam falsitatem deceptis persuadeant, quam plerumque etiam ipsi existimant veritatem. Qui autem verus disputator est, id est, veritatis a falsitate discretor est, primo id apud seipsum agit, ne non recte discernens ipse fallatur, quod nisi diuinitus adiutus peragere non potest, deinde cum id quod apud se egit ad alios docendos profert, intuetur primum quid iam certi nouerint, vt ex his eos adducat ad ea quæ non nouerant vel credere nolebant, ostendens ea consequentia his quæ vel scientia vel fide retinebāt, vt per ea vera de quibus se perspicui consentire, cogatur alia vera quæ negauerant approbare, & sic verum quod falsum antea putabatur discernatur a falso, cum inuenitur consentaneum illi vero quod iam antea tenebatur falsum.

Rhetor & dialecticus quid differunt. C. XVI. 2. Cor. 6.

Hoc ille verus disputator si late diffusè faciat, eloquenter facit, alioquin tunc censetur agiturque vocabulo, vt dictor potius quam disputator vocetur, sicut illum locum Apostolus copiose dilatat atque diffundit. In omnibus, inquit, commendantes nosmetipsos vt dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in longanimitate, in bonitate, in benignitate, in spiritul sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute dei per arma iustitiæ dextra & sinistra, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, vt seductores & veraces, vt qui ignoramur & cognoscimur, quasi morientes & ecce viuimus, vt coerciti & non mortificati, vt tristes semper gaudentes, sicut egeni multos autem ditates, tanquam nihil habentes & omnia possidentes. Quid enim hoc stylo apostolico vberius & ornatijs, id est, eloquentius inuenieris? Si autem præcise atque constrictè, magis cum disputatore quam dictorem appellare conluerunt, qualiter ait idem Apostolus de circumsione & preputio patris Abrahamæ, vel distinctione legis & gratiæ, Quod quidam non intelligentes, immo vero calumnias, criminati sunt eum dicere, Faciamus mala vt eueniant bona. Siue autem sit dictor siue disputator, nec dictio sine disputatione est, cum & in ipsa eloquentie latitudine veritas a falsitate discernitur, nec disputatio potest esse sine dictione, quando utique verbis & lingua ipsa constructio sermonis exprimitur, siue illo utatur perpetuo siue interrogando eum cum quo agit, cogat respondere quod verum est, & ex hoc ad aliud verum quod querebatur adducat, ubi maxime regnare dialectica dicitur.

Rom. 3.

Christus dialecticus. Cap. XVII.

Cum enim quisque suis responsionibus vincitur, & finale respondit, non habet quod imputet disputatori, sed sibi: & si bene respondit, erubescit vterius resistere, non iam disputatori sed sibi. In quo genere dominus cum aduersus Iudæos crebro ageret, eosque illorum responsione captos conclusosque conuinceret, non vos audierant,

nec a vobis conuertiari didicerant. Nam libentius & inuidiosius & fortasse dialecticum quam Samaritanum appellarent. Quomodo enim putes eos conatos atque confusos, cum volentes eum capere in verbo, priores interrogauerint, vtrum liceret tributum reddere Cæsari, bicipiti videlicet complexione insidiantes, vt quodlibet eligens caperetur? Si licere responderet, tanquam reus esset aduersus populum dei: si autem diceret non licere, tanquam Cæsaris aduersarius perimeretur. Vbi ille nummum sibi poposcit ostendi, & interrogauit cuius haberet imaginem & inscriptionem: At illi cum respondissent Cæsaris, aperta enim veritas hoc eos respondere cogebat, continuo dominus eorum responsione colligatos ac captos trahens, Reddite, inquit, Cæsari quæ Cæsaris sunt, & deo quæ dei sunt. Obsecro te, illine fuerunt dialectici qui præteritis interrogationibus insidijs decipiendi superare moliti sunt? An ille potius qui ex hoc ipso quod interrogauerunt veram eorum responsionem prudentia interrogationis eliciens, illud verum quod ab eo perstabant periculose dici, ipsos compulsi confiteri?

Dolosa dialectica. Cap. XVIII. L.

Si illos dixeris fuisse dialecticos, quia dolose, quia calumniose, quia malitiose interrogando in verbo capere cupiebant: tales enim etiam nos vultis videri: cur eis tamen dominus respondit, cur eos vsque ad veritatis confessionem reddita ratione perduxit? Cur eis dixit, Quid me tentatis hypocrite: & non addidit, dialectici? Cur sibi nummum demonstrari flagitauit, vt sententiam suam veracem exprimeret etiam de ore fallacium, ac non potius ait, Abscedite, neque enim loquendum est vobiscum qui captiosas interrogationes proponitis, qui dialectice mecum agere vultis? Nihil tale dixit, nec aduersus captiosos interrogatores, & verborum vestrorum callidos captatores exemplum tale nobis proposuit, sed vt eos potius etiam veritatis inimicos vigilanti interrogatione & inuicta ratione testimonium veritati perhibere cogamus. Hoc nobis faciant vestri, si nos malitiosi & dialectici sumus? An se timere indicant, ne hoc eis nos potius faciamus? Si autem Christum dixeris dialecticum, laudabis dialecticam quam mihi pro crimine obieceras.

Dialecticus quis. C. XIX. M.

Quod ne facias, video quod fortasse dicturus sis, nec illos nec illum in ea sermocinatione aliquid egisse dialectice. Si ergo nec illi qui captiose atque insidiosè sermocinantur vt in verbo decipiant eos cum quibus agunt, nec illi qui tales eorum responsione conuincunt dialectice agunt, dic nobis tandem quid sit dialectica, & quantum mali habeat, quantum noceat, quam fugienda sit doce. Cuius nomen inuidiosè subijcis ignorantibus, crimen ostende querentibus. Non vis fateri quod dialectice agat, qui homines auersos a vero perite recteque interrogans, responsionibus eorum adducit ad verum, ne dialectice cum Iudæis etiam Christum egisse fatearis. Item non vis illos agere dialectice qui captiosis interrogationibus insidiantes respondentem decipere moluntur, ne & ibi ostendatur ita cum Christo egisse Iudæos, quos tamen ille non declinauit tacendo, sed potius loquendo superauit, ac sic cogaris fateri non recte Episcopos vestros, quos doctos atque sapientes putas, etiam cum dialecticis nolle habere sermonem, quo inuictam doceant veritatem. Video, magnos ætus pateris quomodo definias dialecticum, vt neperitus disputator sit, ne quod vituperasti laudare cogaris, nec insidiosius verborum captator, ne tibi dicatur, sicut egit cum talibus Christus, sic agat cum Christianis. Proinde si placet ista cura liberari, eum defini esse dialecticum, cui quo legisperiti de parte Donati nolunt habere